

UHR:s RIKSKONFERENS 2/10 2011 Aronsborg, Bålsta

**Erfarenheter av försöksverksamheten med
gymnasial lärlingsutbildning och en blick framåt**

Nationella lärlingskommitténs uppdrag:

- *Följa utvecklingen* inom den arbetsplatsförlagda utbildningen inom ramen för försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning
- *Bedöma* hur väl den svarar mot arbetsmarknadens behov
- *Främja* den arbetsplatsförlagda utbildningen inom försöksverksamheten och därmed bidra till att höja kvaliteten i den yrkesinriktade utbildningen
- *Ge råd och stöd* till huvudmän, lärlingsråd och företag i anslutning till försöksverksamheten

Ordförande:

- **Per Thullberg** *fd Skolverket*

Ledamöter:

- **Lena Andersson** *Naturbrukets Yrkesnämnd*
- **Zenita Cider** *Sveriges kommuner och Landsting*
- **Ann Georgsson** *LO*
- **Börje Hagman** *Sveriges Hantverksråd*
- **Inger Jonasdatter** *Servicebranschens Yrkesnämnd*
- **Christina Linderholm** *Företagarna*
- **Johan Olsson** *Svenskt Näringsliv*
- **Fredrik Voltaire** *Svensk Handel*
- **Roy Wernberg** *Byggnadsindustrins Yrkesnämnd*
- **Ulf Zetterstedt** *Motorbranschens Yrkesnämnd*

Sekreteriat:

- **Peter Holmberg** *Huvudsekreterare*
- **Annika Jervgren** *Utredningssekreterare*
- **Madeleine Nilsén** *Administratör*

Gymnasial lärlingsutbildning – utbildning för jobb

*Erfarenheter efter två års
försöksverksamhet*

*Delbetänkande 2
SOU 2010:75*

Slutbetänkande lämnas i november 2011

Huvudmän för gymnasiala lärlingar 2010/11

• Baggium Utbildning	5 451
• Thorén- gruppen	304
• Göteborg	178
• Uddevalla	156
• Uppsala	147
• Stockholm	127
• Lärlingsgymnasiet i Sv.	121
• Mölndal	121
• Hylte	103

TOTALT 10 111

Antal gymnasiala lärlingar 2010/11

Hotell- och restaurang (HR)

Åk	P	%	F	%	Totalt
1	63	56	49	44	112
2	62	47	70	53	132
3	39	51	37	49	76 = 320

Livsmedel (LP)

Åk	P	%	F	%	Totalt
1	25	61	16	39	41
2	17	53	15	47	32
3	22	67	11	33	33 = 106

Verksamheter inom kommitténs område under 2011

- Arbetslivets möjligheter att ta emot gymnasiala lärlingar-enkät till 6 000 företag (med SCB)
- Uppföljning av lärlingsrådets funktion (Umeå universitet)
- Seminarier med branscher och företag
- Skolverkets skol- och elevenkät (lärling) - December
- Stödmaterial (Kommitténs hemsida mm)

Lärlingsutbildning i Sverige, lite historik

- **20-30-talens lågkonjunktur slog ut lärlingssystemet i Sverige**
- **1970-talet c:a 2000 lärlingar**, varav ca 35% inom frisöryrket (*kritik mot obalans i dimensionering*)
- **1980-talet c:a 3000 lärlingar**, varav 70% inom bygg
- **Gymnasial lärlingsutbildning övergick till individuella programmet (IV) 1994**
- **1996: 39 gymnasiala lärlingar totalt i landet !!**
- **Försöksverksamhet med Lärande i arbetslivet (LIA) 2000-2006**
2000-2003 15 000 kr per elev **c 1500 platser**
2003-2006 ingen ersättning, **475 platser**
- **2011: 13 300 gymnasiala lärlingar inom lärlingsförsöket !**

Lärlingsutbildning i Sverige och andra länder

- Svag lärlingstradition i Sverige
- Många länder i Europa har partsöverenskommelser och lagstiftning som förutsättning för det duala systemet (växelsvis yrkesskola o arbetsplats)
- Företagens inflytande ger incitament till engagemang
- Flertalet "lärlingsländer" har lärlingar i anställning
- Ungdomar i Sverige och Finland har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden (än Dk o. No) enligt Nordisk rapport

Arbetsplatsen som utbildningsmiljö

- + Verklighetsnära och realistisk miljö ("på riktigt!")**
- + Tillgång på moderna, tekniskt avancerade utrustningar och produktionsmetoder**
- + Resurser i form av skickliga yrkesarbetare**
- + Erbjuder utbildning inom små yrken**

- Högt produktionsnära tempo**
- Brist på handledare**
- Bristande utbildningskompetens**
- Ensidig produktion kan ge begränsat yrkeskunnande**

Företagsundersökningen 1, 1162 företag

- Vilka företag / arbetsställen medverkar ?
Mindre arbetsställen, mindre än 50 anställda.
- Vilka verksamhetsgrenar, näringsidkare?
Bygg, Fordon, Handel, Vård och omsorg
- Tidigare erfarenheter av samarbete m skolan?
I hög grad, 90% - endast 10% nya företag
- Motiv till att delta/ta emot lärlingar?
rekryteringsbehov
anpassning till arbetslivets kompetenskrav
lokalt samhällsengagemang

Företagsundersökningen 2, 1162 företag

- **Behov av ekonomisk ersättning?**
Ingen central fråga för företagen, gör andra prioriteringar
- **Hur det har fungerat?**
Nio av tio företag som har tagit emot lärlingar är positiva
- **Efterfrågan på större "intresse" från skolans sida, mer dialog och kommunikation och en tydligare "beställning" av uppdraget**
- **Skolan i tacksamhetsskuld till företaget, passivt förhållningssätt**
- **Mer fokus på det sociala ansvaret när eleverna kommer ut på arbetsplatsen, ny vuxenmiljö och andra krav än i skolan**
- **Lärlingsutbildning är en krävande utbildningsform både för elev, skola och företag**
- **Lärlingsutbildning- inte en modell för besparingar i skolan**
- **Osäkerhet om vilken typ av APL på arbetsplatsen**

Särskild förordningen om försöksverksamheten

Graden av reglering i permanent verksamhet ?

Beslut om platser och lärlingsutbildningens omfattning

Delade meningar mellan branscher om behov omfattning ?

Utbildningens uppläggning och styrdokumentens roll

Nationella ämnesplaner och arvet efter ALF-kursen ?

Handledare och yrkeslärare

Handledare viktiga men fordras en ny lärarroll vid lärlingsutbildning ?

Elevens rätt och skolhuvudmannens skyldighet

Bedömningsproblematiken ?

Utbildningskontrakt och andra avtal, anställning och arbetsmiljö

Utbildningskontraktet får en särställning i framtiden !

Statsbidragets användning och ersättningsfrågan

Inte bara det x-tra statsbidraget, även skolpengen bör belysas !

GY2011

Gymnasial lärlingsutbildning

- Skapa 30 000 nya lärlingsplatser i gymnasieskolan 2011–14
- Stimulansbidrag 794 miljoner kr, varav 44 miljoner kr 2011
- Även vuxenlärling- 566 miljoner (ca 5 900 platser)
- Den stora satsningen på gymnasiallärlingsutbildning markerar ett systemskifte för svensk yrkesutbildning
- Utbildningskontraktet blir ett centralt obligatoriskt dokument för att skapa struktur och kvalitetssäkra lärlingsutbildningen

Nationella lärlingskommitténs förslag

Tydligare struktur

Utbildningens mål måste
omsättas till arbetsplats

Obligatorisk
handledarutbildning

Ersättning till
företag

Regional
samverkan

Lärlingsrådets
funktion

Nationellt
kvalitetssäkringssystem

Branschinflytande

Arbetslivet ska få större inflytande över yrkesprogrammen

- **Nationella och lokala programråd ska skapas**
- **Bred representation: branscher, fack och myndigheter**
- **De nationella råden ska säkerställa kvaliteten på yrkesprogrammen och visa på näringslivets utbildningsbehov och hjälpa Skolverket att ta fram styrdokument**
- **De lokala råden ska fungera som samverkansorgan mellan kommunen och avnämarna.**

Organisation av Lokala Programråd :

- ***Lokala Programråd blir obligatoriska från 2011/12.***
- ***Det finns inga riktlinjer för hur verksamheten ska bedrivas. Huvudmän och skolor ges betydande frihetsgrader.***
- ***Programråd som spänner över flera branschområden kan få problem med att etablera ett tillräckligt starkt yrkesfokus.***
- ***I dag finns inget utvecklat system för att utse arbetslivsföreträdare i lärlingsråden. Detta kan föranleda godtycke ur representations- och inflytandeperspektiv. Det skapar dessutom oklarheter gällande lärlingsrådets och ledamöternas mandat.***

Tänkbara Uppgifter för Programråd :

- *Inventering av möjliga APL-företag*
- *Frågor om avtal med företag utbildningskontrakt, försäkrings- och arbetsmilöfrågor*
- *Anskaffning och godkännande (certifiering) av APL-platser;*
- *Konkretisering av yrkeskurser- och ämnesplaner;*
- *Elevfrågor, uppföljnings- och trepartssamtal;*
- *Handledarutbildning*
- *Medelsfördelning/resursfrågor.*

Vad händer nu ?

- Propositionen ”Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning” (Utbildningskontrakt mm)
- Uppdrag till Skolverket och Skolinspektionen
- Proposition om Lärlingsanställning
- BP 2012 Satsning på Yrkesutbildning:
- Yrkeslärare mm

Nycklar till framgång inom lärlingsutbildningen:

- Större engagemang från arbetsmarknadens parter/organisationer
- Resurser för lärlingssamordnare på skolan
- Tidigare planering och förberedelser
- Engagerade programråd
- Regelbundna besök av yrkeslärare på arbetsplatsen
- Utbildade handledare
- System för kvalitetsuppföljning
- Fortsatt nationellt stöd: Stödmaterial mm

Lärlingsutbildningens möjligheter (OECD 1994 & 2009).

För det första förutsätter lärlingsutbildningen att arbetsgivare ställer utbildningsplatser till förfogande. Det utgör en garanti för att utbildningen inriktas mot områden på arbetsmarknaden där det finns efterfrågan på arbetskraft.

För det andra är arbetsplatserna en stark lärandemiljö. Eleverna får använda modern utrustning och får en insyn i arbetets organisering. De tillägnar sig både "hårda" och "mjuka" kvalifikationer på ett sätt som är omöjligt i en artificiell utbildningsmiljö.

För det tredje underlättar lärlingsutbildningen rekryteringen av arbetskraft. Arbetsgivaren får möjligheter att pröva en individs förmågor, men också att ge särskilda kvalifikationer inom det aktuella företaget.

För det **fjärde** bidrar lärlingarna till produktionen. Det här möjliggör ett tillskott för företagen och för samhälls-ekonomi i stort, liksom för de enskilda eleverna om lärlingarna får ersättning under utbildningstiden.

För det **femte** är arbetsplatserna ur lärandesynpunkt väsentliga för att levandegöra de teorier som förmedlas i skolan, för att utveckla problemlösningsförmågan kopplat till verklighetsnära omgivningar och för att fördjupa elevernas tekniska och sociala kompetens.

Kontaktuppgifter: Kommitténs sekretariat:

webb: <http://www.nationellalarlingskommitten.se>

Peter Holmberg

Huvudsekreterare

***peter.holmberg@education.ministry.se alt. peter.holmberg@skolverket.se
073-377 35 80***

Tack för visat intresse!

